

TAKVA ELBİSESİ İLE ŞAHSİYETİN İNŞASI

Dr. Sema YILMAZ

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

“Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık. Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah’ın ayetlerindedir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.”
(Araf, 7/26.)

Şahsiyetin inşası insanın tüm ömrünü alan uzun ve zorlu bir süreçtir. Çocuklukta ane ve babadan aktarılan değerler, yetişkinlikte kişinin kendisine kattıklarıyla birlikte şekillenir ve onu diğer tüm insanlardan ayıran eşsiz bir yapıya dönüştürür. Sağlam bir şahsiyet inşası için kişiye hem içsel hem de dışsal açıdan destek olacak bir değerler sistemine ihtiyaç vardır. Kur’an’da “takva elbisesi” metaforuyla anlatılan dinî, ahlaki değerler şahsiyetin yapılanmasında tartışmasız bir öneme sahiptir. Takva, İslam’ın temel kavramlarından biridir ve Allah’a karşı derin bir saygı, sevgi ve itaati ifade eder. O’nun emirlerine

uyup yasaklarından kaçınarak rızasını kazanmaya çalışmaktır. Aynı zamanda kulun Rabine karşı sorumluluklarında azami hassasiyet göstererek günahlardan sakınması, korku ile ümit arasında bir ruh hâliyle dengede kalabilmesidir. Şahsiyet ise kişiyi başkalarından ayıran duygu, düşünce ve davranış özelliklerinin kendisine has bir şekilde yapılaşmış biçimidir. Kişilikle aynı anlama gelen şahsiyet, bireyin başkalarıyla olan etkileşim ve iletişim tarzında kendini gösterir.

Takva ile şahsiyet arasında doğrudan bir alaka vardır. Bu alakayı anlayabilmek için her iki kavrama da biraz daha yakından bakmak gerekir. Takva, İslam’ın inanç esaslarına bağlı

kalarak farz olan ibadetleri yerine getirmek ve haramlardan uzak durmakla başlar. Temelinde tevhid akidesinin yer aldığı takva, aynı zamanda ihlas ve samimiyeti gerektirir. Bu da kişinin inanç, duygu, düşünce ve davranışlarında bütünlük, uyum ve tutarlılıkla mümkün olur. Şahsiyet kavramı da huy, ahlak, mizaç, alışkanlık, karakter, nefis gibi kavramlarla ilişkili olup hem doğuştan gelen hem de çevresel etmenlerle şekillenen tutarlı bir yapıyı ifade eder. Bu anlamda takva da şahsiyet gibi bir anda gerçekleşen ve statik bir hâl değil, bebeklikten yetişkinliğe doğru zaman içinde şekillenen ve sağlamlaşan dinamik bir yapıdır.

Takvanın şekillenmesine baktığımızda ilk olarak aklımıza Allah'ın Resulü'nün (s.a.s.) fitrat hadisi gelir ki şöyle buyurmuştur: “Her doğan fitrat üzerine doğar. Sonra, anne babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar.” (Buhari, Cenaiz, 92.) Buradan dinin temelinin doğuştan geldiği ama aile, toplum, kültür gibi çevresel faktörlerle şekillendiği anlaşılır. Kişilik de aynı şekilde anne ve babadan aktarılan genetik miras, biyolojik ve fiziksel özelliklerle birlikte çevresel faktörlerin etkisiyle oluşur. Her ikisi de gelişimsel bir seyir izler. Örneğin doğuştan inanmaya yatkın olan çocuğun sahip olduğu inanç tarzı başlangıçta taklide dayalı iken ergenliğe ulaşmış olduğunda bir sorgulamadan geçer. Böylece genç kendi değerler sistemiyle bütünleşmiş sağlam bir takriri inanca ulaşabilir. Kişilik de doğumdan itibaren anne ve babayla kurulan duygusal yakınlıkla başlayıp zamanla onların otoritesi ve rol modelliğiyle şekillenir. Yine ergenlikten itibaren kendine özgü duygu, düşünce ve davranış stilleriyle kararlı bir hâl almaya başlar.

Takva ile şahsiyet ilişkisinin derinlemesine anlaşılması için Araf suresinin 26. ayetinde geçen “takva elbisesi” metaforuna bakmak yerinde olacaktır. İlgili ayet-i kerimde Yüce Allah (c.c.), “Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süslemediğiniz elbise yarattık. Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindedir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.” buyurmaktadır. Bu-

radan takvanın tıpkı bir elbisenin vücudu örtmesi, koruması ve süslemesi gibi kişiyi günahlardan ve kötülüklerden koruduğu, ahlaki güzelleştirdiği, içsel ve dışsal faktörleri uyumlu ve tutarlı hâle getirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca takvanın kişinin hayâ duygusuyla ilişkisine işaret edilmiş, elbise nasıl beden mahrem yerlerini örtüyorsa takvanın da nefsin olumsuz hasletlerini gizleyen, örten ve dizginleyen koruyucu bir örtü olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda takva elbisesi, kişinin derin inanç ve bağlılığının dışa vurumu olarak kabul edilir. Yani bir kişi takva elbisesini giymişse bu onun Allah'a ve ahlaki değerlere olan bağlılığını gösterir. Bu metafor, kişinin iç dünyasında bulunan inanç, sabır, dürüstlük, merhamet gibi erdemleri dışa yansıtmasıyla ilişkilendirilir.

Takva ile şahsiyet/kişilik ilişkisine “elbise” metaforu ile bakmaya devam edelim. İnsanoğlu diğer canlılardan farklı olarak dünyaya çıplak bir şekilde gelir. Soğuktan, sıcaktan, tozdan, kirden vs. korunmak için giydirilir. Başlangıçta kendi varlığının bile farkında değilken büyüdükçe kendi tercihleri ve zevkleri doğrultusunda bir giyim tarzı edinir. Elbette seçimlerinde inancının ve toplumunun güçlü etkileri vardır. Kişinin dinî yaşantısı da buna benzer. Kişi doğuştan gelen bir ihtiyaç ve inanmaya olan yatkınlıkla beraber başlangıçta çevresinin, daha sonra kendi yönelim ve tercihlerinin etkisiyle bir yol belirler. Nasıl ki coğrafya, kültür, ailesel ve bireysel farklılıklar insanların gi-

yim tarzlarını etkiliyorsa aynı dine mensup olmakla birlikte dünyanın dört bir yanında, farklı toplumlarda yaşayan Müslümanların da kendilerine mahsus bir dinî yaşantı tarzının olması, dolayısıyla bir takva anlayışının olması yadsınamaz. Elbette burada dinin özünde olan temel unsurları kastetmiyoruz. Bu çeşitliliğe en bariz şekilde umre ve hac ibadetleri sırasında şahit olabiliriz. Aynı inançla bir araya gelmiş onlarca farklı milletten Müslümanın giyim tarzları gibi dinî yaşantılarını süsleyen, kemale erdiren takva anlayışlarındaki farklılığı görürüz.

Giyinmek bir yandan da kişinin iç dünyasının dışa yansımalarıdır. İlgiler, zevkler, eğilimler, erdemler ve zaafıların kişinin giyim tarzında kendini belli eder. Takva elbisesi benzetmesi de insanın manevi olgunluğunu ve ahlaki erdemlerini vurgularken aynı zamanda bu erdemlerin dış dünyada nasıl ifade edilebileceğini gösterir. Bu metafor, kişinin iç dönüşümünü ve Allah'a olan yakınlığını sembolize ederken toplumsal etkileşimlerde doğruluk, adil davranış ve merhamet gibi erdemlerin önemini vurgular. Takva elbisesi giymek, kişinin iç dünyasındaki erdemleri, Allah'a olan bağlılığını ve ahlaki değerlerini dış dünyaya yansıtması anlamına gelir. Bu elbise, kişinin dış görünüşünden çok karakterini ve davranışlarını temsil eder. Dolayısıyla takva elbisesi giymek, kişinin Allah'ın hoşnutluğunu kazanma yolunda ilerlemesini ve toplumda örnek bir figür olmasını sağlar.

Takva kavramını elbise metaforuyla açıklamak, ondaki derin manevi ve soyut anlamı anlamak için kullanışlı bir yoldur. Gelin dışsal ve somut bir şey olan elbise ile iç ve manevi bir yanımız olan takva arasındaki benzerliklere daha detaylı bakalım:

Takvanın fonksiyonu: Takva, manevi bir elbise gibi düşünülebilir. Bir elbise, kişinin bedenini örter ve dış dünyada onu temsil eder. Benzer şekilde, takva da kişinin iç dünyasını örter ve dış dünyada onun manevi değerlerini, Allah'a olan bağlılığını temsil eder.

Takvanın kalitesi: Bir elbisenin kalitesi, onun kumaşı, işçiliği ve dayanıklılığıyla belirlenir. Takva da benzer şekilde, kişinin inançları, ahlaki değerleri ve Allah'a olan bağlılığıyla belirlenir. Takva, kişinin ruhsal sağlığına, ahlaki erdemlerine ve manevi bağlılığına dayanır.

Takvanın estetik değeri: Bir elbise, kişinin tarzını ve kişiliğini yansıtır. Takva da benzer şekilde, kişinin manevi karakterini ve ahlaki değerlerini yansıtır. Takva sahibi bir kişi, dürüstlük, adalet, sabır ve merhamet gibi erdemleri dışa vurur ve bu da onun manevi güzelliğini temsil eder.

Takvanın dinamiği: Bir elbise zamanla eskir ve yıpranır, ancak düzenli bakım ve ilgiyle uzun süre dayanabilir. Takva da benzer şekilde zamanla değişebilir veya sarsılabilir, ancak düzenli ibadet, manevi çaba ve Allah'a olan bağlılıkla güçlendirilebilir.

Takvanın toplumsal değeri: Bir elbise, kişinin dış dünyadaki izlenimini etkiler. Takva da benzer şekilde kişinin dış dünyadaki davranışlarını ve ilişkilerini etkiler. Takva sahibi bir kişi, dürüstlük, adalet ve merhamet gibi ahlaki değerlere bağlı kalır ve bu da onun toplum içinde daha olumlu bir etki yaratmasını sağlar.

Sonuç olarak, takva kavramını elbise metaforuyla açıklamak, manevi bir kavramı somut ve görsel bir şekilde anlamamıza yardımcı olur. Takva, kişinin iç dünyasını ve dış dünyadaki davranışlarını şekillendiren bir manevi elbise olarak kabul edilebilir. Bu benzerlikleri göz önünde bulundurarak takva elbisesinin şahsiyetin/kişiliğin inşasındaki rolünü de detaylı olarak inceleyebiliriz. Takva ve kişilik arasında derin bir bağlantı bulunmaktadır. İkisi de insanın iç dünyasını ve dış dünyadaki davranışlarını şekillendiren önemli unsurlardır.

Takva ve karakter gelişimi: Takva, kişinin karakter gelişiminde önemli bir rol oynar. İnanç, sabır, şükür gibi takva ile ilişkilendirilen özellikler, kişinin karakterinin temel taşlarını oluşturur. Bu da kişinin nasıl bir insan olduğunu ve nasıl davranacağını belirler.

Takva ve iç-dış tutarlılığı: Takva elbisesi, bir kişinin iç dünyasındaki inanç, sabır, merhamet gibi erdemleri dış dünyada temsil eder. İçsel bir gelişim sürecinin sonucu olarak giyilen bu elbise, kişinin Allah'a olan derin bağlılığını ve ahlaki değerlerini çevresine yansıtır. İç dünyasında güçlü bir inançla

donanmış olan bu kişi, dış dünyadaki ilişkilerinde doğruluktan ve adil davranmaktan ödün vermez.

Takva ve olgunlaşma: Takva elbisesi giymek, kişinin kişisel gelişiminde ve olgunlaşmasında önemli bir rol oynar. İç dönüşüm sürecinin bir parçası olarak takva elbisesini giyen kişi, Allah'a olan bağlılığını güçlendirir ve ahlaki değerlerini daha derin bir şekilde yaşamaya başlar.

Takva ve ahlaki değerler: Takva, Allah'a karşı derin bir saygı ve itaati ifade ederken ahlaki değerler de doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırt etmemize yardımcı olur. Bir kişi takva sahibi olduğunda, bu genellikle onun ahlaki değerlere bağlılığını da gösterir. Dolayısıyla takva, ahlaki kişiliği belirleyen önemli bir unsur olarak kabul edilebilir.

Takva ve rol modellik: Takva elbisesi giymiş bir kişi, toplum içinde dürüstlüğü, adaleti ve güvenilirliği temsil eder, etrafındaki insanlara örnek olur. İmanın gücüyle desteklenen bu kişi, etkili bir şekilde toplum içinde olumlu bir iz bırakır ve diğer insanlara manevi bakımdan rehberlik sunar.

Sonuç olarak, takva elbisesi ile kişiliğin inşası içsel bir gelişim sürecinin dışa yansımaları olarak görülebilir. Bu metafor, kişinin iç dünyasındaki inanç, sabır ve erdemleri dış dünyada temsil etmesini ve topluma olumlu bir etki yapmasını vurgular. Takva elbisesi giymek, kişinin manevi değerlerini yaşaması ve Allah'a olan bağlılığını güçlendirmesi açısından önemlidir. ■